

Seulas deklarācija par medijpratību un informācijpratību visiem un ikvienam: aizsardzība pret dezinfodēmiju

Preambula

Atzīstot milzīgās iespējas, ko jaunas informācijas plūsma, digitālo tehnoloģiju izaugsme, kā arī mediju un komunikācijas pakalpojumu eksplozija var ienest cilvēku dzīvē visā pasaulē, vienlaikus apzinoties arī no tā izrietošās problēmas;

Ņemot vērā Covid-19 pandēmiju un mūsdienu pasaulē dzīvībai bīstamo dezinformācijas plūdu ietekmi – dezinfodēmiju;

Uzsverot, ka medijpratība un informācijpratība (MIP) ir pamatkompetences cīņā pret dezinfodēmiju, kā arī veicina piekļuvi informācijai, vārda brīvību, privātuma aizsardzību, vardarbīga ekstrēmisma novēršanu, digitālo drošību, naidu kurinošu izteikumu apkarošanu un nevienlīdzību;

Atzīstot, ka medijpratība un informācijpratība veicina daudzveidību, jo īpaši saistībā ar marginalizēto iedzīvotāju iespējām radīt un izplatīt saturu, kas pauž viņu pasaules uzskatus;

Uzsverot medijpratības un informācijpratības nozīmi ANO septiņpadsmit ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanā, kas jo īpaši attiecas uz 16. mērķa “Miers, taisnīgums, laba pārvaldība” 10. apakšmērķi par piekļuvi informācijai, 4. mērķi “Kvalitatīva izglītība” un 5. mērķi “Dzimumu līdztiesība”, 8. mērķi “Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme” un 11. mērķi “Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”;

Atzīstot, ka 2020. gada Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa ir pirmā, kopš tā tika oficiāli pasludināta 2019. gada novembrī UNESCO 40. ģenerālkonferencē, kā arī atzinīgi novērtējot UNESCO Medijpratības un informācijpratības Alianses 2.0 uzsākšanu;

Atzīstot UNESCO centienus veicināt Pasaules medijpratības un informācijpratības pilsētu pamatprogrammu, lai stimulētu radošu medijpratības un informācijpratības apguvi pilsētas telpā un jaunu dalībnieku iesaistīšanu medijpratības un informācijpratības popularizēšanā;

Uzsverot medijpratības un informācijpratības nozīmi UNESCO darbā pie instrumenta par mākslīgā intelekta ētikas principiem, kas ir faktors, kurš arvien vairāk ietekmē digitālo komunikāciju, ekonomisko un sociālo attīstību un sociālo mijiedarbību;

Vēlreiz apstiprinot medijpratības un informācijpratības attīstības būtību, kā norādīts iepriekšējās deklarācijās, piemēram, Grīnvaldes deklarācijā (1982), Prāgas deklarācijā par informācijpratības sabiedrībām (2003), Aleksandrijas Paziņojumā par informācijpratību un mūžizglītību (2005), Fēsas deklarācijā par medijpratību un informācijpratību (2011), Maskavas deklarācijā par medijpratību un informācijpratību (2012), Parīzes deklarācijā par medijpratību un informācijpratību digitālajā laikmetā (2014) un Rīgas ieteikumos par medijpratību un informācijpratību mainīgā mediju un informācijas vidē (2016), Jauniešu deklarācijā par medijpratību un informācijpratību (2016), Hantimansijskas deklarācijā “Medijpratība un informācijpratība atvērtās pārvaldības kultūras veidošanā” (2016), un UNESCO Pasaules medijpratības un informācijpratības pilsētu pamatprogrammā (2018).

Tādēļ:

Mēs, 2020. gada Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļas konferences un Jaunatnes foruma dalībnieki, paziņojam par mūsu atkārtotu atbalstu medijpratībai un informācijpratībai;

Mēs saprotam, ka medijpratība un informācijpratība pašas par sevi nav līdzeklis visu problēmu, tajā skaitā pandēmijas, risinājumā, taču uzstājam, ka medijpratība un informācijpratība jāatzīst un jānovērtē visās

izglītības, sociālajās un ekonomiskajās sistēmās un ir nozīmīgs elements proaktīvā ilgtspējīgas un iekļaujošas sabiedrības veidošanā;

Mēs uzsveram, ka medijpratības un informācijpratības veicināšana visā, kas attiecas uz kritisko domāšanu, nodrošina ilgtspējīgu pieeju, lai stiprinātu cilvēku kritisko domāšanu un viņu izpratni par to, kā izmantot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas – īpaši krīzes laikā.

Tāpēc digitālās savienojamības laikmetā aicinām pilnveidot “medijpratību un informācijpratību visiem un ikvienam”.

Saistībā ar šo mēs apņemamies:

1. Veicināt medijpratību un informācijpratību, cenšoties mazināt plaisas, kuras pandēmija ir ievērojami paplašinājusi, tādējādi nodrošinot, ka neviens cilvēks netiek atstumts, piemēram, attiecībā uz piekļuvi informācijai un kvalitatīvai izglītībai;
2. Panākt lielāku telekomunikāciju uzņēmumu, akadēmisko aprindu, nevalstisko organizāciju, starptautisko un reģionālo organizāciju, komunikācijas regulatoru, mediju, pilsoniskās sabiedrības, jauniešu organizāciju un kopienu iesaistīšanos medijpratības un informācijpratības politikā;
3. Aktīvi atbalstīt medijpratības un informācijpratības iniciatīvas, lai cīnītos pret dezinfodēmiju, klimata pārmaiņām utt., vienlaikus mudinot ievērot vārda brīvību un piekļuvi informācijai, kas ir gan cilvēktiesību, gan dezinformācijas problēmas risinājuma sastāvdaļa;
4. Iestrādāt medijpratības un informācijpratības apsvērumus iestāžu un uzņēmumu ētikas pamatprincipos, lai nodrošinātu caurspīdīgu, iekļaujošu un drošu tehnoloģiju, piemēram, mākslīgā intelekta, attīstību;
5. Atbalstīt medijpratības un informācijpratības iniciatīvas, lai risinātu tehnoloģiju attīstības radītos izaicinājumus.

Mūsu aicinājums uz rīcību:

Mēs aicinām valdības nacionālā un lokālā līmenī:

1. Apņemties sekmēt “medijpratību un informācijpratību visiem un ikvienam”, attīstot politikas iniciatīvas un piešķirot līdzekļus visām svarīgākajām jomām, tajā skaitā izglītībai, veselībai, vēlēšanām, bērnu tiesību aizsardzībai, klimata pārmaiņu mazināšanai un dzimumu līdztiesībai, pārvaldībai un regulējumam;
2. Piešķirt resursus medijpratības un informācijpratības darbību integrēšanai savas valsts Covid-19 reaģēšanas stratēģijās un, ņemot vērā iespējamās krīzes nākotnē, veidot pilsoņu izturētspēju pret dezinformāciju;
3. Atbalstīt medijpratības un informācijpratības politikas virzienu attīstību nacionālā un starptautiskā līmenī, izstrādāt mācību plānus un programmas, kas digitālajā laikmetā nodrošinātu mūžizglītību visām paaudzēm;
4. Atbalstīt pašreizējo un potenciālo medijpratības un informācijpratības pedagogu kvalifikācijas celšanu un izglītošanu gan formālajā izglītības sistēmā, gan ārpus tās;
5. Attīstot medijpratības un informācijpratības politiku, noteikt prioritāti marginalizācijas riskam pakļautajām cilvēku grupām, tajā skaitā sievietēm un meitenēm, un nodrošināt šīm grupām pilnvērtīgas medijpratības un informācijpratības apguves iespējas;

6. Veicināt jauniešu un pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību medijpratības un informācijpratības politikas veidošanā, lai nodrošinātu, ka viņu balsis tiek uzklautas;

7. Uzlabot sadarbību starp ministrijām, vēlēšanu izglītošanas struktūrām, pilsētu pārvaldes iestādēm, izglītības iestādēm, komunikācijas regulatoriem, medijiem, bibliotēkām un pētniecības iestādēm, lai veicinātu lielāku informētību un izpratni par medijpratību un informācijpratību;

8. Pārveidot pilsētas par UNESCO medijpratības un informācijpratības iniciatīvas pilsētām, kas iedzīvotājiem rada iespējas iegūt komunikācijas un informācijas prasmes;

9. Aktīvi sadarboties ar zinātniekiem un akadēmiskajiem tīkliem, lai nodrošinātu medijpratības un informācijpratības norišu un politikas attīstību valsts, reģionālā un vietējā līmenī; integrēt uzticamus, atbilstošus un aktuālus informācijas resursus ar medijpratību un informācijpratību saistītu darbību īstenošanai;

10. Uzlabot sadarbību starp ministrijām, vēlēšanu izglītošanas struktūrām, pilsētu pārvaldes iestādēm, izglītības iestādēm, komunikācijas regulatoriem, medijiem, bibliotēkām, jauniešu informācijas centriem un pētniecības iestādēm, lai veicinātu lielāku informētību un izpratni par medijpratību un informācijpratību;

11. Atzīt medijpratību un informācijpratību par mūsdienīga regulējuma, mediju pārvaldības, tehnoloģiju pārvaldības un projektēšanas, bibliotēku attīstības galveno instrumentu.

Mēs aicinām pilsonisko sabiedrību, medijus, jauniešus, akadēmiskās institūcijas un pētniekus:

1. Pievienoties tīkliem, kas saistīti ar medijpratību un informācijpratību, piemēram, UNESCO Medijpratības un informācijpratības aliansei, Medijpratības un informācijpratības un starpkultūru dialoga universitāšu tīklam un UNESCO/UNITWINS katedru programmām, lai dalītos zināšanās un pieredzē un novērtētu medijpratības un informācijpratības programmu ietekmi;

2. Plānot un īstenot sadarbības pasākumus valsts, reģionālā un pasaules līmenī, lai reaģētu uz Covid-19 dezinfodēmiju un būtu gatavi iespējamām nākotnes dezinfodēmijām;

3. Veicināt konsultāciju procesu, lai atjauninātu UNESCO medijpratības un informācijpratības mācību programmu skolotājiem, tajā skaitā mācību programmas mūžizglītības un neformālās izglītības pedagogiem (piemēram, bibliotekāriem);

4. Aktīvāk iesaistīties pārvaldībā un politikā gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī jautājumos, kas attiecas uz medijpratību un informācijpratību;

5. Veicināt medijpratības un informācijpratības ietvarstruktūru izveidi, kuras pievērštos daudz kultūru un daudzvalodu saziņai, valodu tiesību saglabāšanai un šķēršļu nojaukšanai saziņā ar sociāli mazaizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām;

6. Veicināt daudznozaru pētījumus par to, kā medijpratība un informācijpratība veicina psiholoģisko un sociālo veselību, piemēram, izmantojot emocionālo pratību un citas kompetences;

7. Sekot līdzi aktualitātēm un piedalīties diskusijās ar medijpratību un informācijpratību saistītos tīklos, lai uzzinātu par centieniem un rezultātiem no dažādu mediju perspektīvas. Medijpratības un informācijpratības aktivitātēs medijiem un informācijai ir tikpat liela nozīme kā profesionālu žurnālistu darbā.

Mēs aicinām privāto sektoru, tajā skaitā telekomunikāciju uzņēmumus:

1. Uzņemties sociālo atbildību un, izmantojot institucionālas daudzpusēju ieinteresēto pušu sistēmas, censties novērst dezinformāciju un veidot kopienas, kas ir medijpratīgas un informācijpratīgas;
2. Piešķirt līdzekļus, lai integrētu medijpratības un informācijpratības elementus klientu apkalpošanā un standarta darba procedūrās, kā arī palielinātu medijpratības un informācijpratības lomu aizsardzībā pret Covid-19 dezinfodēmiju;
3. Palielināt resursu atbalstu medijpratības un informācijpratības politikas veidošanai, institucionālās kapacitātes celšanai, dažādu sabiedrības grupu, piemēram, skolotāju un veselības aprūpes darbinieku, izglītošanai;
4. Popularizēt medijpratību un informācijpratību jauniešu vidū, kā arī atbalstīt jauniešu medijpratības un informācijpratības iniciatīvas;
5. Izstrādāt īpašas programmas ar medijpratību un informācijpratību saistītas zinātnisko un akadēmisko pētījumu sistēmas atbalstam;
6. Atbalstot cilvēktiesības uz vārda brīvību, piekļuvi informācijai un privātumu, atzīt darbinieku medijpratības un informācijpratības veicināšanu kā vienu no uzņēmēju pienākumiem;
7. Veicināt medijpratības un informācijpratības sociālās inovācijas programmas, izmantojot mākslīgo intelektu un citas jaunās tehnoloģijas, aicinot šajās iniciatīvās piedalīties cilvēkus no sociāli mazaizsargātām grupām.

Mēs lūdzam UNESCO sadarbībā ar citām ANO aģentūrām:

1. Saglabāt vadošās starptautiskās organizācijas un politikas ietekmētājas lomu medijpratības un informācijpratības jomā un nodrošināt pietiekamu atbalstu šim darbam turpmākā potenciāla izmantošanā;
2. Turpināt iekļaut medijpratību un informācijpratību citos tematiskos UNESCO intervences pasākumos, kas saistīti ar Covid-19 izplatību;
3. Aicināt dažādas ieinteresētās puses, tostarp privāto sektoru piedalīties cīņā ar dezinformāciju un iekļaut medijpratību un informācijpratību centienos novērst digitālās plaisas, tostarp digitālo prasmju atšķirības;
4. Turpināt koncentrēt uzmanību uz sociāli mazaizsargāto cilvēku grupu iekļaušanu medijpratības un informācijpratības pasākumos un veicināt dzimumu līdztiesību attiecībā uz medijpratības un informācijpratības politiku;
5. Turpināt darbu, lai ANO aģentūrās attīstītu aktīvāku sadarbību medijpratības un informācijpratības jomā;
6. Atbalstīt ANO Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļas oficiālo deklarāciju;
7. Pastiprināt centienus pasludināt medijpratību un informācijpratību par steidzamu prioritāti visiem.